

Budapesti beszélgetés az aacheni Ludwig Alapítvány elnökével

Támogatást érdemlő művészet mindenütt van

A neves német műgyűjtő házaspár, Peter és Irene Ludwig mindig érdeklődéssel fordult Magyarországra. Igaz ez az általuk létrehozott alapítványra is, melynek vezetője, dr. Brigitte Franzen a közelmúltban Budapesten járt, hogy aláírja az alapítvány és a Magyar Képzőművészeti Egyetem (MKE) közötti együttműködést megerősítő és új elemekkel is bővítő szerződést. Interjúnk ebből az alkalomból készült.

– Az alapítvány és az akkor még főiskolaként működött MKE közötti első megállapodást közel 30 évvel ezelőtt Peter Ludwig maga írta alá. Mit tartalmazott a régi, és mit az új szerződés?

– A régi a legelső volt, amit egy felsőoktatási intézménnyel kötöttünk, és nem véletlenül éppen Magyarországon, amely az 1980-as évek végén Németország számára nagyon fontos partner volt, miközben a Ludwig házaspár akkor már az egész közép- és kelet-európai régióra komolyan odafigyelt. A megállapodás azóta is minden évben két budapesti hallgató külföldi tanulmányútjához biztosít ösztöndíjat, amiben eddig 56-an részesültek. Az új szerződés ennél tovább megy: ezentúl minden évben a Doktori Iskola két hallgatója is kap kutatási ösztöndíjat, és – ugyancsak évente – lehetővé válik külföldi vendégprofesszorok meghívása is; közülük Tobias Zielony fotóművész lesz az első. Peter és Irene Ludwig, ha élénének, örömmel támogatnák ezt a maga nemében megint csak úttörő jellegű szerződést, mivel ők a gyűjtéssel egyenrangú fontosságúnak tartották a tudományos kutatómunkát, ezért a múzeumok mellett az egyetemre is partnerként tekintettek. És hogy miért döntöttünk ismét Budapest mellett? Főként az itteni egyetemen tapasztalható szellemi pezsgés, a képzés és a kutatómunka alaposága miatt. Fontos volt számunkra például az is, hogy itt igen magas szinten folyik a restaurátorképzés.

– A Ludwig Alapítvány 20 éve működik jelenlegi formájában, ez a művészetek világában is hosszú idő. Hogyan követik a változásokat, mennyiben befolyásolják ezek céljait, feladataikat?

– Peter és Irene Ludwig mindig azt gyűjtötte, ami egy-egy adott időszakban radikálisan újat hozott a képzőművészetbe – például nagy szerepük volt az amerikai pop art európai megismertetésében, de ugyanígy a közép- és kelet-európai művészet nyugat-európai pozícióinak javításában is. Ezt az úttörő szemléletet igyekszünk ma is érvényesíteni, de a gyűjtemény gyarapítása ma lassabb üte-

mű, mint Ludwigék életében. Anyagi eszközeinket részben ma is új beszerzésekre fordítjuk – ezeket gyakran a hálózatunkhoz tartozó múzeumok kezdeményezik –, részben viszont kiállítási és kutatási projektek támogatására. Az utóbbi nekem különösen szívügyem. Van egy fantasztikus archívumunk, aminek az érdemi feldolgozása csak most kezdődik, és szinte futószalagon szállítja a témákat a tudományos kutatáshoz. Nem térünk ki a kultúrpolitikai kérdések elől, és kritikus szemmel figyeljük a műtárgypiac és a „művészeti ipar” utóbbi évtizedekben tapasztalt fejleményeit is.

– Mennyire tekinthető véglegesnek a Ludwig Múzeumok, illetve az alapítvánnyal szoros kapcsolatban álló többi múzeum napjainkra kialakult hálózata?

– Ezt a hálózatot Ludwigék nagyon tudatosan építették fel. Minden az „Aachen–Köln-tengellyel” kezdődött. Aachen Irene szülőhelye, majd kettejük közös lakhelye, működésük központja volt, Kölnből ők csináltak igazi „művészeti metropoliszt”. Munkájuk a 70-es években kapott nemzetközi dimenziót; érdeklődésük a világ művészetére fordult, nemcsak a ko-

A magyarországi Ludwig Múzeumról szóló szerződés aláírása a Magyar Nemzeti Galériában 1989. március 21-én

Balról jobbra: Walter Queins, a Ludwig Alapítvány igazgatója, Knopp András, a Művelődési Minisztérium államtitkára, Irene Ludwig, Peter Ludwig és Bereczky Lóránd, a Magyar Nemzeti Galéria főigazgatója

– Reagál-e, s ha igen, milyen formában az alapítvány a világ művészeti színterén kívüli fejleményeire, például korunk globális problémáira?

– Hét országban vagyunk aktívak, Németország mellett Oroszországban, Kínában, Kubában, de Ausztriában, Magyarországon és Svájcban is. Kapcsolataink révén a fontos törté-

céljainkkal, a nemzetközi megértésnek a művészet eszközeivel történő elősegítésével ellentétes törekvésekhez igyekeznek felhasználni, felmerülne a menni vagy maradni kérdése. De eddig szerencsére sohasem kellett megtennünk ezt a lépést, az esetleges problémákat az érintettekkel folytatott tárgyalásokon mindig rendezni tudtuk.

– Úgy gondolom, a budapesti Ludwig Múzeum vonatkozásában is voltak már olyan kérdések, amelyek kapcsán meg kellett szólalniuk.

– Valóban. Fontos, hogy a döntések előkészítése során mindig el tudtuk mondani, és el is mondtuk a véleményünket. Az a döntés, hogy mennyire támaszkodnak szakmai alapon kialakított álláspontunkra, alapvetően a múzeum fenntartóinak kezében van. A művészet, a múzeumi emberek támogatóiként, műtárgyak kölcsönzőiként nagyon érdekelték vagyunk abban, hogy tudjuk, hogyan alakul a jövő, és hogyan tudunk ahhoz mi hozzájárulni. Ajtónkat mindig szélesre tárjuk azok előtt, akik értékelik tanácsainkat, és építeni akarnak azokra. Közintézményekkel van dolgunk, amelyek autonómiáját nem tudjuk, és nem is akarjuk kétségbe vonni. Kötelezettségvállalásaink nagyságrendje okán ugyanakkor elvárjuk a nyílt kommunikációt. Ez a megközelítés eddig minden esetben jól működött.

– Mióta kinevezték az alapítvány igazgatójának, rendszeresen megfordul Budapesten, és ott volt a magyar pavilon megnyitóján is a legutóbbi Velencei Biennálén. A gyakori látogatásoknak elvben egyaránt lehetnek örömteli és kevésbé örömteli okai.

– Igyekezem nemcsak Budapestre, de minden hozzánk kapcsolódó intézménybe rendszeresen eljutni, ugyanakkor tény, hogy Önöknél az átlagosnál gyakrabban fordulok meg. Az MKE-vel kötött megállapodásunk és a budapesti Ludwig Múzeummal való szoros kapcsolatunk okán ez így lesz a jövőben is. Érdeklődésemnek van családi gyökere is; tudós édesapám már a 70-es években nagyon jó munkakapcsolatban állt magyar kollégáival, először még vele jártam Önöknél. Később egy ideig Bécsben tanultam, és sokszor áruccsantam Budapestre. Azóta is nagyon közel érzem magamhoz a közép-európai „kultúrrégiót”.

Lydia Clark: Bicho (Architecture fantastique), 1963 és Lee Lozano: Switch, 1964
A Peter und Irene Ludwig Stiftung tulajdona, tartós letétben a Ludwig Forum Aachenben

rábbi századok, hanem napjaink vonatkozásában is – a globális művészeti színtér fogalma csak később került a köztudatba. Az első nyugati gyűjtők voltak, akik elindultak Kelet felé – először csak Európában, de aztán eljutottak egészen Kínáig, miközben ezzel párhuzamosan felfedezték a maguk számára Dél-Amerikát is. Ezek a prioritások jól tükröződnek a hozzánk kötődő múzeumok időközben kialakult hálózatában is, ezért ennek módosítása nincs napirenden, de természetesen itt is igaz lehet, hogy semmi sem örök.

néseket rendszerint közelről szemügyre tudjuk venni, és adott esetben reagálni is tudunk. A legfontosabb számunkra az, hogy azokat a művészeket és művészettel foglalkozó szakembereket támogassuk minden rendelkezésünkre álló eszközzel, akik helyben, a művészet, a tudomány, a kuratori szakma nyelvén tudják megfogalmazni álláspontjukat. Tapasztalataink szerint bármilyen politikai környezetben így segíthetünk, így érhetjük el a legtöbbet. Ebben a kontextusban értelmezendő az MKE-vel való együttműködésünk is. Ludwigék mindig azt hangoztatták, mindegy, hogy melyik országban vannak, érdekes, támogatást érdemlő művészet mindenütt van. Az magától értetődő ugyanakkor, hogy a kultúrpolitikai fejleményeket folyamatosan figyelemmel kísérjük, hiszen hálózatunk tagjai közintézmények, melyeknek számtalan érintkezési pontja van országuk kultúrpolitikájával.

– Elképzelhetőnek tartja, hogy egy ország kultúrpolitikájának alakulása visszavonulásra kényszeríti Önöket?

– Elvben természetesen igen. Ha például azt látnánk, hogy nevünket

Ezért is ragadok meg minden alkalmat – ilyen volt a Velencei Biennálé is –, hogy többet tudjak meg a magyar szcénáról. Számos feltörekvő galériát látok itt, és sok a nagyon jó művész is. A mi aktivitásunk ugyanakkor azzal is szorosan összefügg, mennyire aktívak, kezdeményezőek hálózatunk tagjai. Budapest esetében ez az aktivitás igen jelentős. Kapcsolatunk nem statikus, az új javaslatok, elképzelések formába öntése igényli a rendszeres egyeztetéseket is. De fontos, hogy a hálózatunkhoz tartozó múzeumok ne csak velünk, hanem egymással is szoros kapcsolatban legyenek, hiszen így „családon belül” is nagyon sokat lehet tenni például az érintett országok, így Magyarország kortárs képzőművészetére iránti nemzetközi figyelem erősítéséért. Utóbbiban egyébként az MKE diákjainak és doktoranduszainak felajánlott ösztöndíjak is segítenek, hiszen ezek a hallgatók nemcsak kapnak valamit a fogadó országban, hanem oda ki is visznek magukkal valamit. A nyugati múzeumok vezetői csak nehezen és lassan vesznek tudomást a közép- és kelet-európai művészetről. Peter és Irene Ludwig már évtizedekkel ezelőtt felléptek ezzel a felfogással szemben, de csak most kezd teret hódítani egy olyan szemlélet, amely végre nemcsak Párizsban, Londonban, New Yorkban, Los Angelesben, hanem más központokban is gondolkodik. Ennek az esélynek a kiaknázásában nekünk és a hozzánk kapcsolódó múzeumoknak is szerepet kell játszaniuk. Egyes, a hálózatunkhoz tartozó európai – németországi, magyarországi és ausztriai – múzeumok vezetői már ebben a szellemben dolgoznak. De Európa nyugati felében történhetne több is ebben az ügyben.

– Hogyan látja a budapesti Ludwig Múzeum szerepét a hálózatban?

– Budapestről rendszeresen kapunk új impulzusokat, információkat, javaslatokat, ami azért nagyon pozitív és fontos, mert ami itt zajlik, arról az itt élőknek és dolgozóknak van a legpontosabb képük. Az itteni kiállítások aktuálisak, alapos előkészítő munka előzi meg őket, és profi a prezentáció módja is. A tárlatok sokszor képeznek tartalmi értelemben hidat Kelet és Nyugat között, ami sok új felismerés megfogalmazását teszi lehetővé. De hogy konkrét példát is mondjak: kiemelkedő például az az aktivitás, amellyel a budapesti Ludwig Múzeum a médiaművészeti műtárgyak megőrzésének, restaurálásának nagyon komoly kérdéseit úttörő módon kezeli. Nem véletlenül kaptak e témának szentelt 2016-os programjaik, amelyeket mi is támogattunk, nemzetközi szinten is komoly figyelmet.

– Az alapítvány irányítása nyilván idejének, energiájának nagy részét lekötö. Marad emellett ideje saját projektek, kiállítások megvalósítására?

– Szerencsére nem kell teljesen lemondanom erről a munkáról sem. A Ludwig Alapítvány számára most éppen egy német fotóművész, Annette Kelm kiállítását készítem elő, 2019-ben pedig a Stuttgart melletti Fellbachban leszek a nemzetközi kispasztikai triennálé kurátora.

EMÖD PÉTER

Dr. Brigitte Franzen

A Peter és Irene Ludwig Alapítvány igazgatója művészettörténeti, európai etnológiai, germanisztikai és szociológiai tanulmányainak befejezése után frankfurti, karlsruhei, grazi és münsteri múzeumokban dolgozott, 2007-ben a tízévente megrendezett Skulptur Projekte Münster egyik kurátora volt. 2009–2015 között az aacheni Ludwig Forum für Internationale Kunst igazgatójaként tevékenykedett, ahol számos nagy sikerű kiállítás, köztük a Hyper Real, a Ludwig Múzeumok egyik legnagyobb közös projektjének ot-tani tárlata fűződött a nevéhez. 2015 óta a Peter és Irene Ludwig Alapítvány igazgatója. Egyetemi oktatói és szakírói tevékenysége is jelentős.